

Marcin Dudek

Miasta-kasyna w USA

Wstęp

W Polsce tematyka hoteli-kasyn w teorii i w praktyce wciąż jest obca, a samo zjawisko jest także rzadkością w całej Europie. Niektóre światowe systemy hotelowe obecne w Europie i Polsce (np. Accor) poszerzają co prawda swoją ofertę dla gości o kasyno znajdujące się w obrębie obiektu (kompleksu) hotelowego. Nie jest to jednak zjawisko, które można zaobserwować w USA. Tam, jeśli oczywiście sprzyjają temu uwarunkowania prawne (legalizacja hazardu), powstają olbrzymie obiekty noclegowe wraz z kasynami i zapleczem rozrywkowym, przy czym funkcja noclegowa jest co najwyżej tej samej wagi co hazardowa, a często wręcz drugorzędna (por. Dudek 2005).

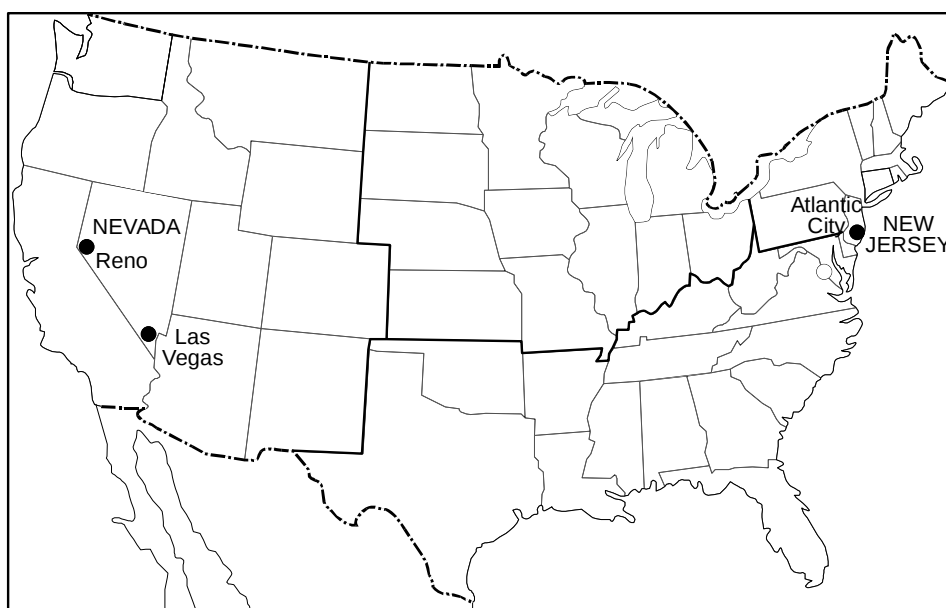
Za stolicę światowego hazardu powszechnie uchodzi Las Vegas¹. Nie jest to jednak jedyny przypadek wielkoskalowego rozwoju hotelarstwa dyktowanego legalizacją hazardu (choć o największym zasięgu krajowym i międzynarodowym). Istnieją jeszcze przynajmniej dwa miasta w USA tego typu. To Reno i Atlantic City, które choć znane na świecie, skupiają w przeważającej mierze wewnątrzkrajowy ruch turystyczny. W niniejszym artykule analizie zostały poddane te same czynniki rozwojowe, co w przypadku Las Vegas, czyli uwarunkowania historyczne, przyrodnicze, prawne, migracyjne, ekonomiczne itd.

W poprzednim opracowaniu (Dudek 2005) autor zaproponował własną definicję hotelu-kasyna. Obecnie, nawiązując do tego terminu, wprowadzono zupełnie nowe określenie: miasto-kasyno. Pod tym pojęciem kryje się obszar zurbanizowany (miasto) o wysokim odsetku hoteli-kasyn względem całkowitej bazy hotelowej.

¹ Charakterystyka rozwoju hotelarstwa w Las Vegas została przedstawiona w artykule Autora, zamieszczonym w nr 7/2005 *Turystyki i Hotelarstwa*.

Rozwój czasowo-przestrzenny miast-kasyn

Wszystkie z trzech poddanych analizie amerykańskich miast-kasyn (Las Vegas, Reno, Atlantic City) mają bogatą przeszłość hotelarską, choć ich historia oraz rozwój zdecydowanie się różnią. Rozmieszczenie i lokalizację miast-kasyn na terenie USA przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Lokalizacja miast-kasyn w USA

Fig. 1. Localization of casino-cities in the USA

Las Vegas i Reno położone są na terenie stanu Nevada. Mimo iż stan ten ma aż 286,3 tys. km² powierzchni (czyli niewiele mniej niż powierzchnia Polski), charakteryzuje się w większości niezmiennymi warunkami fizycznogeograficznymi i przyrodniczymi. Jest to obszar pustynny, suchy – poprzecinany łańcuchami Gór Skalistych (o klimacie górskim, alpejskim), a konkretnie pasmami Sierra Nevada – o skąpej szacie roślinnej, ubogi w wodę. Z tej też przyczyny czynniki warunkujące założenie tych dwóch miast na niegościnnym dla osadnictwa terenie były jednakowe, a ich rozwój przebiegał w dużym stopniu bardzo podobnie. Ich dzisiejszy wygląd, stan, wielkość, w końcu popularność oraz zasięg turystyczny determinowane były jednak rangą tych czynników rozwojowych.

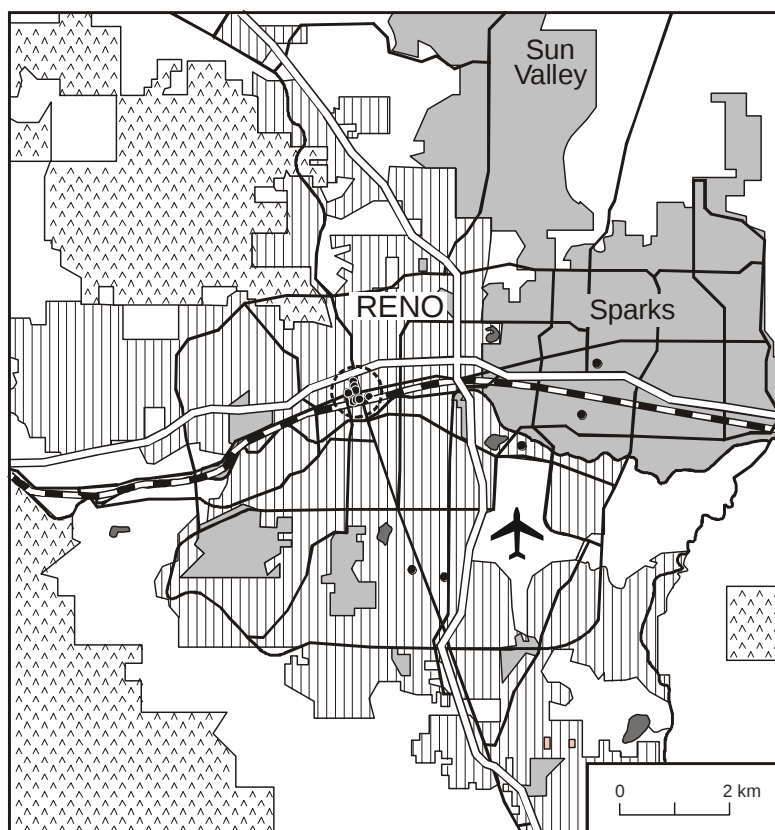
Pustynny obszar Nevady jest mało zasobny w wodę, dlatego jej obecność stała się priorytetem dla procesów osadniczych. W przypadku miejsca, w którym powstało późniejsze Las Vegas, formacje geologiczne uwięziły wodę w soczewce artezyjskiej, tworząc źródła sprzyjające powstaniu oazy. Tę oazę wykorzystywały już rdzenne plemiona Indian *Paiute*, zamieszkujące obszar dzisiejszej Nevady, zanim wkroczyło tam osadnictwo europejskie. W XVII–XVIII w. oaza służyła jako przystanek na szlaku handlowym Salt Lake City–Los Angeles, m.in. swoje misje w oazie zakładali Mormoni. W końcu w tym właśnie miejscu połączono linią kolejową *Union Pacific* Salt Lake City z Los Angeles, a w 1905 r. zdecydowano o rozparcelowaniu gruntów dla osadników i założeniu miasta. Dalszymi znaczącymi czynnikami napędzającymi jego rozwój były:

- legalizacja hazardu w połączeniu z położeniem przy ważnej trasie ze Wschodu USA do Kalifornii, co zapoczątkowało powstawanie hoteli wypoczynkowych wyposażonych w kasyna,
- budowa Tamy Hoover’a, która spowodowała napływ ludności do miasta,
- funkcjonowanie jako jedyny większy, prężnie rozwijający się ośrodek miejski w obrębie kilkuset kilometrów,
- stały, dynamiczny wzrost potencjału hotelarskiego miasta, dzięki wzrastającej popularności miasta w sektorze rozrywkowym, zwiększającemu się rynkowi turystycznemu, ruchowi tranzytowemu oraz napływu ludności do pracy w hotelarstwie (por. Dudek 2005).

W przypadku Reno sytuacja była bardzo podobna. Od Las Vegas dzieli je wprawdzie odległość 725 km, lecz opisane uwarunkowania geograficzne Nevady miały taki sam wpływ na jego rozwój. Do lat 40. XIX w. tereny dzisiejszego Reno (Hrabstwo Washoe) były zamieszkane przez Indian *Paiute*, którzy osiedlali się wzdłuż lokalnego cieku – *Truckee River*. W tym czasie obszary te zaczęły być wykorzystywane przez osadników pochodzenia europejskiego, podążających do kalifornijskich złóż złota, jako przystanek do odnowienia zapasów wody. Żyźniejsze grunty nad *Truckee River* stały się skrzyżowaniem szlaków wędrownych ze wschodu na zachód i północy na południe. W 1855 r. wcielone zostały w zachodnie terytoria ówczesnego stanu Utah i stopniowo zasiedlane przez osadników amerykańskich. Rok 1859 przyniósł odkrycie znacznych pokładów srebra w Nevadzie i tym samym przyczynił się do migracji wstecznej z Kalifornii. Sytuacja ta sprzyjała powstawaniu posterunków zaopatrujących kopalnie w żywność i wodę, w efekcie zdeterminowała rozwój osad Las Vegas, Reno i Carson City (obecna stolica stanu) na terenie dzisiejszej Nevady.

W 1868 r. Reno zostało przyłączone do linii kolejowej (*Central Pacific*) prowadzącej do Kalifornii – prawie 40 lat przed Las Vegas (1905 r.). Obecność kolei, budynków zajezdni kolejowych i warsztatów oraz w końcu parcelacja i sprzedaż osadnikom gruntów należących do konsorcjów kolejowych sprzyjały powstawaniu większych ośrodków miejskich w Nevadzie. Od tamtej chwili rozwój Reno i Las Vegas przebiegał coraz bardziej równolegle.

Co ciekawe, na rozkwit Reno znacząco wpływała także, ugruntowana prawem stanowym Nevady, łatwość uzyskania rozwodu. Do lat 30. XX w. przeprowadzano w tym mieście do 30 tys. rozwodów rocznie. Dlatego powszechnie nazywano je „światową stolicą rozwodów”.

Rys. 2. Aglomeracja miejska Reno z zaznaczonymi hotelami-kasynami oraz wyszczególnionym obszarem Downtown (na podstawie www.creativeforce.com)

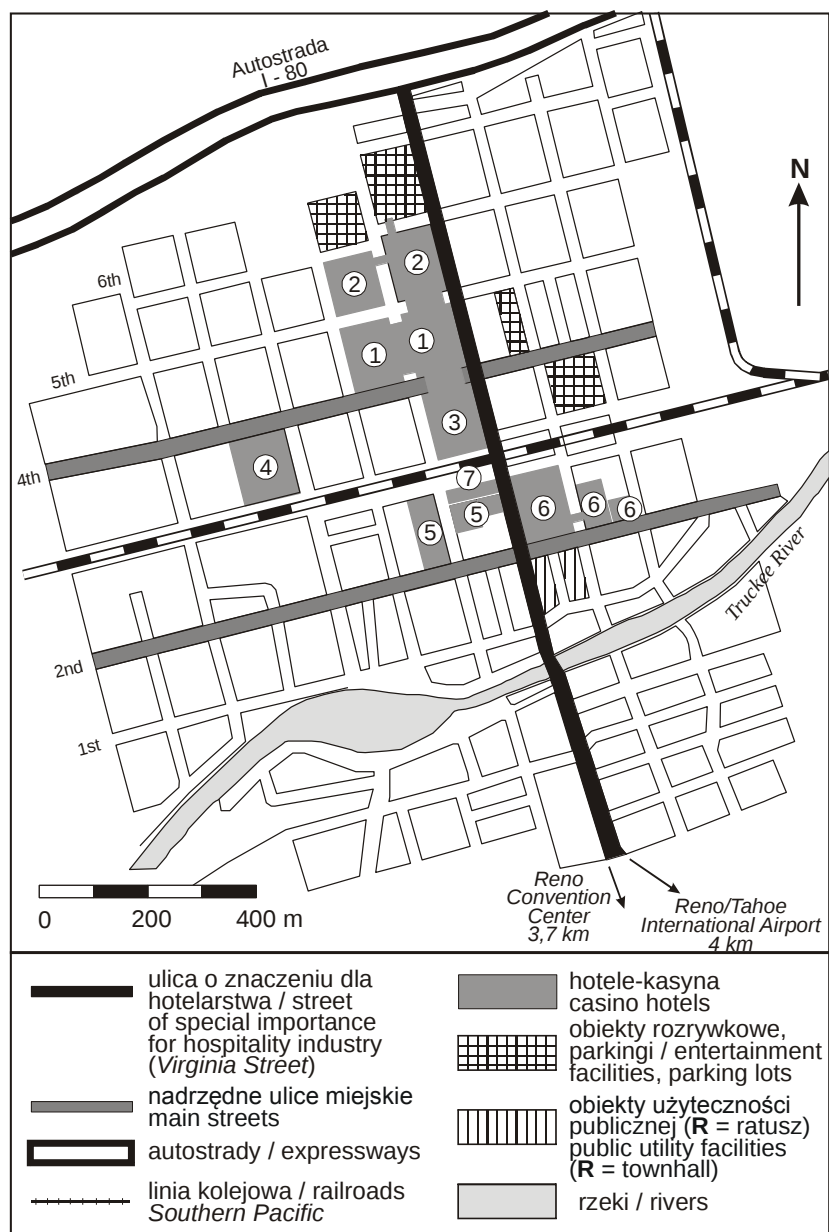
Fig. 2. Map of the Reno metropolitan area indicating casino hotels and the downtown area (after www.creativeforce.com)

Stopniowe wyczerpywanie się złóż srebra i Wielki Kryzys (1929 r.) wyhamowały dynamikę ekonomiczną obydwu miast, co natychmiast zostało skompensowane legalizacją hazardu przez autonomiczne władze stanowe w 1931 r. Dało to wolną rękę w zakładaniu kasyn, które przekształciły się w hotele-kasyna w miarę wzrostu turystyki regionalnej, drogowemu ruchowi tranzytowemu ze Wschodu na Zachód oraz klimatowi sprzyjającemu latem wypoczynkowi, a zimą – narciarstwu.

Podobnie jak i w Las Vegas, rozwój Reno rozpoczął się wzdłuż ulicy prostopadłej do linii kolejowej. Ulica ta – *Virginia Street* – kończyła się przy dworcu i innych budynkach należących do kolei. Wzdłuż niej zaczęły początkowo powstawać kluby hazardowe, a wraz ze wzrostem miasta i legalizacją hazardu – kasyna z coraz większym zapleczem noclegowym (m.in. *Harolds Club*, *Nevada Club*, a później *Eldorado*, *Sundowner*, *Flamingo Hilton*, *Circus Circus*, *Silver Legacy*, z których pierwsze zostały wcielone w większe obiekty, a z pozostałych nie zachowały się *Sundowner* i *Flamingo*).

Z biegiem czasu *Virginia Street* została przedłużona na południe, za tory kolejowe, w kierunku *Truckee River*, gdzie także powstały hotele-kasyna. Rysunek 3 przedstawia historyczne centrum (*Downtown*) Reno. Przy porównaniu centrów Reno i Las Vegas widoczne jest podobieństwo założeń urbanistycznych wraz z lokalizacją hoteli-kasyn będących integralną ich częścią. Już samo powtarzanie się nazw hoteli-kasyn w Reno (np. *Circus Circus*, *Harrah's*, *Fitzgeralds*, *Hilton* daw. *MGM Grand*, ob. *Grand Sierra*) świadczy o prawie równocześnie podejmowanych działaniach inwestycyjnych, marketingowych, ekspansyjnych itp. Podobieństwa zaznaczały się również i w adaptacji innowacji, które – jeśli się przyjmowały – przenikały w krótkim czasie do Reno. Dowodzi to różnicy rang tych dwóch ośrodków; nadrzędności Las Vegas wobec Reno, mimo iż to pierwsze było przez długi czas znacznie mniejsze (aż do chwili boomu turystycznego w latach 40. XX w.).

Virginia Street jest do dziś miejską osią rozwoju hotelarskiego dla Reno, tak jak *Fremont Street* dla Las Vegas. Również i wymiary podstawowej wielkości bloku urbanistycznego są podobne do tych w centrum Las Vegas i wynoszą ok. 92 x 123,8 m. Różnice pojawiające się w wymiarach bloków urbanistycznych (dla wszystkich trzech miast) wynikają z tolerancji błędu przeliczania i porównywania podziałek w źródłowych materiałach kartograficznych. Wykorzystanie w całości czy w połowie takich bloków urbanistycznych przez pojedyncze obiekty hotelarskie świadczy o dużej skali zagospodarowania oraz wysokim stopniu rozwoju funkcji recepcyjnych.

Rys. 3. Plan centrum Reno z wyszczególnionym obszarem koncentracji hoteli-kasyn (opracowanie własne na podstawie www.mapquest.com)

Fig. 3. Map of Downtown Reno showing the area with the highest concentration of casino hotels (author based on www.mapquest.com)

Kilka obiektów (*Silver Legacy*, *Circus Circus* i *Harrah's*) funkcjonuje nawet w obrębie więcej niż jednego bloku urbanistycznego i dysponuje przekrytymi przejściami nadziemnymi do przemieszczania się pomiędzy sektorami kompleksu bez konieczności wychodzenia na ulicę.

Siedem hoteli-kasyn w centrum Reno mieści się w okręgu o promieniu ok. 423,4 m (0,587 km²) zajmując powierzchnię 9 bloków urbanistycznych i oferując aż 6947 pokoi (Tab. 1). Podobnie jak w Las Vegas i tutaj nastąpiło ograniczenie terytorialne dla rozbudowy hoteli-kasyn i ich bazy towarzyszącej. Dlatego też nastąpiło przesunięcie lokalizacji hoteli-kasyn z *Downtown* na południe, na przedłużeniu *Virginia Street* w kierunku lotniska (*Reno – Tahoe International Airport*). W przeciwieństwie do intensywniej zabudowanego centrum, tereny te oferowały możliwość użytkowania większych powierzchni użytkowych dla obiektów hotelarskich i ich zaplecza (np. *Grand Sierra* daw. *Hilton*, *Peppermill*; patrz: Tab. 1).

Bliskość lotniska sprzyjała przechwytywaniu części przybywających turystów na odcinku ponad 4 km od terminali do centrum miasta. Wpłynęło to także na powstanie *Reno Convention Center* w sąsiedztwie lotniska, z dala od *Downtown*, które z innymi hotelami-kasynami wzdłuż południowej *Virginia Street* utworzyły kompleks do obsługi turystów biznesowych bezpośrednio przy lotnisku (Rys. 3).

Tym samym środek ciężkości koncentracji obiektów hotelarskich przesunął się – jak w przypadku Las Vegas – na południe. W południowej części Reno powstały wprawdzie tylko dwa hotele-kasyna i nie zaznaczył się tu zupełnie nowy wielkoskalowy kierunek rozwoju hotelarstwa, jak przy *Las Vegas Strip* (gdzie powstała nowa dzielnica miasta i skoncentrował się w niej na nowo ruch turystyczny). Wystarczyło to jednak, by powstała dzielnica znana jako *Reno Entertainment and Shopping District*. Dalsze dwa obiekty otwarto na wschód i na północny wschód od *Downtown*, w Sparks – miejscowości w aglomeracji miejskiej Reno, dysponujące pokaźną bazą hoteli i kasyn.

Samo Reno rozwinęło się do wielkości 2,5-krotnie mniejszej niż Las Vegas (szczegółowe porównanie w dalszej części opracowania) i nie wykształciło obiektów hotelarskich podobnej rangi. Zagospodarowanie na jego terenie porównywalne jest z *Las Vegas Downtown*, a zdecydowanie ustępuje *Las Vegas Strip* pojemnością obiektów i skalą bazy towarzyszącej. W Reno wprawdzie wiele hoteli-kasyn także nosi miano „resort”, lecz w swoim otoczeniu nie dysponuje atrakcjami turystycznymi tej miary, co te przy *Las Vegas Boulevard* (tematyczne parki rozrywki, ogrody zoologiczne, areny itp.). Udogodnienia typu spa, kina, estrady wewnętrzne budynków, nie tworzą tak rozległych kompleksów.

Nie przejawiał się tutaj trend ani w kierunku powstawania „mega-resortów” (średnia pojemność hotelu-kasyna w Reno to 1272 pokoi, w Las Vegas – 2198), ani też kreowania obiektów w szczególnej jednolitej tematyce (jak np. repliki słynnych miast i stylów architektonicznych w Las Vegas). Tym samym nasuwa się przypuszczenie o niższej randze tego ośrodka i mniejszym zasięgu turystycznego oddziaływania. Przy porównaniu tych dwóch miast pod kątem populacji, zajmowanej powierzchni, dostępności komunikacyjnej oraz skali rozwoju bazy hotelowej ten wniosek wydaje się być w pełni uzasadniony.

Warto zaznaczyć, iż odsunięcie się inwestycji hotelarskich od *Downtown* wywarło niekorzystny wpływ na jego ekonomikę ze względu na spadek atrakcyjności względem innych dzielnic miasta (kolejna konwergencja przemian rozwojowych z Las Vegas). Podobnie hamującymi czynnikami okazała się zbyt duża orientacja na lokalny rynek turystyczny oraz wyłącznie na hazard. Powodowało to (nawet do 2003 r.) spadek liczby odwiedzających Reno i, co się z tym wiąże, obniżeniem przychodów z turystyki. W ostatnich latach jednak podjęto działania w kierunku rewitalizacji turystycznej miasta (m.in. rozpoczęto przebudowę odcinka kolei przy *Virginia Street* w celu schowania torów pod ziemię i uatrakcyjnienia wizualnego tej części miasta). W fazę realizacji wkracza także próba ukierunkowania Reno na nowe gałęzie rynku turystycznego poza działalnością hazardową, jak i też ponowne umocnienie jego pozycji w samym hazardzie.

Miasto Atlantic City ma zupełnie inny charakter zarówno w sensie urbanistycznym, jak i hotelarskim, mimo iż łączy je z Las Vegas i Reno ta sama branża i bardzo podobne czynniki rozwojowe. Przede wszystkim niezwykle istotna jest jego lokalizacja. Atlantic City jest usytuowane na wschodnim wybrzeżu USA, w stanie New Jersey. Położenie na przybrzeżnej wyspie (*Absecon Island*), oddzielonej od stałego lądu bagnami, w strefie klimatu typowo morskiego, od początku determinowało diametralnie inne kierunki i płaszczyzny rozwoju niż miało to miejsce w odległej o 4 tys. km pustynnej Nevadzie.

Przed wkroczeniem osadnictwa europejskiego na terytorium obecnego stanu New Jersey, wyspa była zamieszkaana przez szczep Indian *Lenni-Lenape*, którzy przybywali na nią w półroczu letnim, pokonując odcinek ok. 8 km przez znajdujące się na zachód od wyspy mokradła. W latach 70. XVII w. tereny te wstępnie podzielono na działki dla osadników brytyjskich, lecz dopiero w latach 1783–1785 wybudowano na nich pierwszą stałą osadę, która przyjęła nazwę Atlantic City. Do 1850 r. na wyspie istniało tylko 7 gospodarstw i to tylko jednej rodziny osadników.

Z uwagi na walory przyrodnicze i klimatyczne, uznano za stosowne zbudować połączenie kolejowe Atlantic City z Filadelfią. W 1854 r. ukończono linię kolejową, co spowodowało gwałtowny napływ turystów, głównie z pobliskich aglomeracji – filadelfijskiej i nowojorskiej (Rys. 4). Od tamtej chwili Atlantic City charakteryzował dynamiczny rozwój jako kurortu nadatlantyckiego. Miasto otrzymało dzięki portowi wodne połączenie komunikacyjne, a ukończona w 1870 r. droga (początkowo płatna) zapewniła kolejne połączenie z lądem stałym. Już w 1878 r. konieczne było wybudowanie wąskotorowej linii kolejowej dla odciążenia kolei konwencjonalnej.

Rys. 4. Położenie Atlantic City względem aglomeracji Filadelfii. Droga prowadząca wzdłuż wybrzeża na północ łączy miasto z aglomeracją Nowego Jorku (na podstawie www.mapquest.com)

Fig. 4. Situation of Atlantic City in relation to the Philadelphia Metro Area. The coast road running northwards links the city New York Metropolitan Area (after www.mapquest.com)

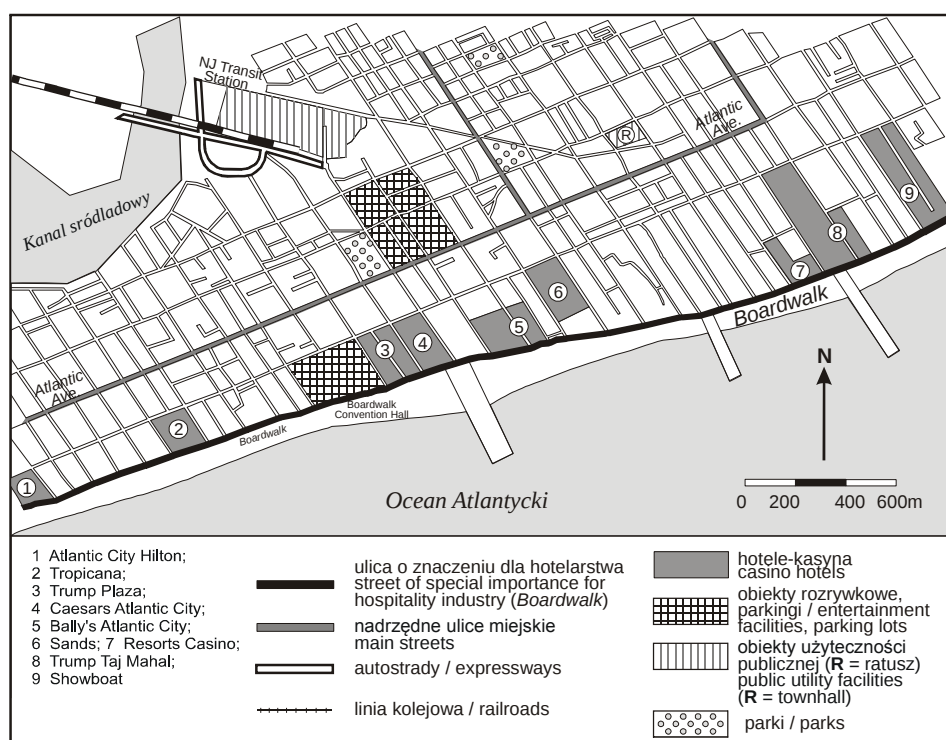
Atlantic City od samego początku zyskał status i renomę ekskluzywnego kurortu nadmorskiego. Od chwili, którą można nazwać początkiem boomu turystycznego; w mieście, oprócz kwater prywatnych i pomniejszych obiektów noclegowych, powstawały duże hotele oferujące usługi o wysokim standardzie. Nie przeszkodziły temu pewne niedogodności pogodowo-klimatyczne w postaci huraganów oraz piasku nawiewanego od plaży ku miastu. W celu zapobieżenia temu ostatniemu, w 1870 r. zabudowano plażę częściowo drewnianą promenadą, która modernizowana i poszerzana przetrwała do dzisiaj w postaci traktu spacerowego o długości 9,6 km i szerokości 18 m (*Boardwalk*). Promenada ta, dzięki swojemu położeniu nad brzegiem oceanu, zaczęła liniowo koncentrować punkty gastronomiczne w bezpośredniej bliskości, a w pewnej odległości – obiekty noclegowe.

Najdogodniejszą lokalizacją dla jednostek obsługujących ruch turystyczny (noclegi, catering) w mieście jest siłą rzeczy brzeg Oceanu Atlantyckiego, jako wiodąca atrakcja turystyczna. Układ urbanistyczny Atlantic City nawiązuje więc do linii brzegowej, a rozwój samego hotelarstwa skupiał się wyraźnie wzdłuż promenady nadmorskiej (Rys. 5), która w początkowych stadiach istnienia miejscowości przyczyniła się do ustanowienia jego liniowego układu (szczegółowe porównanie w dalszej części opracowania).

Pierwszy hotel – *Belloe House* – powstał w Atlantic City już w 1853 r. i istniał do 1902 r. *United States Hotel* (istniejący w podobnym przedziale czasu) zajmował już wtedy cały blok urbanistyczny. Atlantic City formalnie otrzymało prawa miejskie wprowadzić dopiero 16 czerwca 1880 r., ale już w 1900 r., licząc zaledwie 27 tys. mieszkańców, miało własną szkołę, placówkę banku narodowego, bibliotekę, szpital, elektryczne oświetlenie ulic i trolejbusowy serwis komunikacji miejskiej. Świadczy to o ukierunkowaniu działalności gospodarczej od samego początku na obsługę ruchu turystycznego, a zakres wspomnianych inwestycji wskazuje na znaczną jego wielkość już w pierwszych stadiach istnienia miasta. Na początku XX w., do czasu II wojny światowej, zrodziła się konieczność utrzymania przyjazdów turystów do miasta także poza sezonem letnim. Skutecznie zrealizowano ideę uczynienia z Atlantic City popularnego miejsca zebrań i zjazdów. Powstały licznie wyposażone w sale konferencyjne, nieistniejące już dziś, hotele, jak *Haddon Hall*, *The Traymore*, *The Shelburne* i *The Marlborough-Blenheim*. Atlantic City stało się ośrodkiem konferencyjnym o międzynarodowym zasięgu turystycznym.

Okres po II wojnie światowej przyniósł znaczący regres dla rozwoju turystycznego miasta. Można próbować wytłumaczyć to zjawisko począ-

tkami publicznego dostępu do masowego transportu lotniczego, dużych migracji ludności w kierunku rozwijających się zachodnich stanów, w końcu prawdopodobnie zmianą preferencji turystycznych ku bardziej wyrafinowanym formom rozrywki. Na upadku renomy Atlantic City skorzystały w znaczącym stopniu Las Vegas i Reno, miasta znacznie młodsze, które dostrzegły szansę w rozpowszechnieniu hazardu jako rozrywki, *show biznesie* oraz wykorzystaniu transportu lotniczego na powszechną, dostępną turystom skalę.

Rys. 5. Atlantic City – plan miasta

Fig. 5. Map of Atlantic City

Atlantic City w dużym stopniu zostało opuszczone przez turystów, zdegradowane do rangi lokalnego ośrodka zaczęło podupadać gospodarczo, mimo znacznie dłuższego stażu w turystyce i ustabilizowanej pozycji na rynku w porównaniu z miastami-kasynami w Nevadzie, które były jeszcze niewielkimi osadami w czasie, kiedy nadatlantycki kurort obsługiwał już turystów z całego świata.

Z kolei historia hazardu i hoteli-kasyn w Atlantic City ma o wiele krótszą historię niż w Las Vegas i Reno. Dopiero w 1976 r. władze stanowe New Jersey zaaprobowaly legalizację hazardu w celu rewitalizacji turystycznej miasta. Oznaczało to szansę przywrócenia miastu wysokiej rangi w turystyce. Wzorując się na działaniach marketingowych Las Vegas i Reno, powstały hotele-kasyna o dużej pojemności, które znacząco wpływają na obecny wygląd miasta. Obok hazardu rozwinięto biznesowy ruch turystyczny oraz wypromowano *show biznes*. Hotele-kasyna, które wybudowano na dawniej turystycznie wykorzystywanych działkach, nawiązują do pierwotnego układu przestrzennego (równoległego do nadmorskiej promenady). Duża powierzchnia zajmowanych działek (niekiedy pełne bloki urbanistyczne), wahająca się od ok. 13,5–15 tys. m² do 59 tys. m², po raz kolejny w historii miasta świadczy o niezwykłej skali podejmowanych inwestycji.

Analiza porównawcza miast-kasyn

Ponieważ Las Vegas zostało opisane we wcześniejszym artykule (Dudek 2005), obecna analiza będzie szczegółowo dotyczyć przede wszystkim Atlantic City i Reno, a zestawiane będą dopiero wnioski dotyczące tych trzech ośrodków.

Analiza planów miast (Rys. 3 i 5) oraz Las Vegas (Dudek 2005) prowadzi do oczywistego wniosku, że mamy do czynienia z dwoma rodzajami koncentracji obiektów hotelarskich: punktowym i linearnym.

W *Downtown* Reno hotele-kasyna powstały wprawdzie wzdłuż głównej ulicy, mieszczą się jednak na powierzchni 0,587 km² (co stanowi 0,32% całkowitej powierzchni miasta). Można więc w zasadzie potraktować je jako skupienie punktowe. Hotele-kasyna powstałe poza centrum miasta, odciągając miejski środek ciężkości koncentracji na południowy-wschód, w kierunku lotniska, również cechuje ten sam model koncentracji (Rys. 3).

W Atlantic City hotele-kasyna umiejscowione są wzdłuż linii równoległej do linii brzegowej, w prostokącie o powierzchni ok. 2,156 km². Przy całkowitej powierzchni miasta ok. 28,5 km², układ taki, zajmując 7% jego powierzchni, jest wyraźną koncentracją liniową (Rys. 5).

Las Vegas, jako ośrodek turystyczny o znacznie większym zasięgu niż obydwa pozostałe oraz jako znacznie większe miasto, łączy w sobie zjawiska zarówno punktowego, jak i liniowego koncentrowania się hoteli-kasyn w przestrzeni miejskiej (por. Dudek 2005). To pierwsze występuje

Fot. 1. Promenada nadmorska Boardwalk w Atlantic City (w tle Ceasars i dalej – Trump Plaza). Po prawej najnowsze przedsięwzięcie hotelarskie zrealizowane w mieście: Borgata (www.search.com)

Photo. 1. Oceanfront promenade Boardwalk in Atlantic City (in the background: Ceasars and – further – Trump Plaza). On the right: the Borgata – the newest casino hotel in the city (www.search.com)

Fot. 2. Przestrzeń miejska Atlantic City z hotelami-kasynami (www.atatlanticcityhotels.com, www.atlantic-city-casino.com)

Photo 2. The urban space of Atlantic City with casino hotels (www.atatlanticcityhotels.com, www.atlantic-city-casino.com)

Fot. 3. Reno (*Downtown*) z wyraźnie wybijającymi się w przestrzeni miasta hotelami-kasynami (www.visitortips.com)

Photo 3. Downtown Reno with casino hotels clearly distinguishable in the townscape (www.visitortips.com)

w strefie *Downtown Las Vegas*, w prostokącie o powierzchni 1,8 km² (0,58% obszaru miasta), to drugie w tzw. *The Strip* – w bardzo wydłużonym prostokącie o powierzchni 9 km² (2,92% obszaru miasta).

Innym elementem godnym uwagi jest kwestia zagospodarowania hotelarskiego układu urbanistycznego. Mimo iż w *Atlantic City* i *Reno* zdarzają się przypadki posiadania przez jeden hotel-kasyno więcej niż jednego całego bloku urbanistycznego (częściowe lub całkowite zajmowanie sąsiedniego), nie pojawiają się jednak tendencje do wykraczania poza regularny zarys planu miasta – obiekty pozostają w obrębie wytyczonych parceli.

Jedynie w *Las Vegas* kompleksy hotelowe przy *Las Vegas Boulevard* posiadają nieregularne obwody i usytuowane są na działkach o wielokrotnie większej powierzchni niż w samym centrum miasta (por. Dudek 2005) lub w innych miastach kasynach. Nieliczne hotele-kasyna w *Reno*, zlokalizowane przy lotnisku, z dala od centrum, również cechuje odbieganie od regularnych kształtów prostokątnych parceli. Proces wykraczania poza regularność działek miejskich wynika z dążenia do eksploracji terytorialnej na znacznie większą skalę. Hotele-kasyna powstające poza zwartą zabudową miejską, a nawet poza granicami administracyjnymi miasta, miały możliwość zagospodarowania większej (wielohektarowej) działki.

Tabela 1 przedstawia porównanie najważniejszych cech hoteli-kasyn w *Atlantic City*, *Reno* i *Las Vegas* (rok powstania obiektów, liczba pokoi, powierzchnia kasyna i zaplecza gastronomicznego). W *Atlantic City* widać wyraźny związek między okresem powstawania kasyn a legalizacją hazardu w stanie *New Jersey* w 1976 r. (*Resorts Atlantic City*), a także wkraczanie tam grup markowych obecnych i ustabilizowanych już w *Las Vegas* (*Harrah's Entertainment*, *Hilton*, *Caesars Entertainment*, *Tropicana*, *Sands*, *Bally's*). Te ostatnie charakteryzowały się coraz większą pojemnością w miarę powstawania. Większość ze znanych operatorów kasyn wcześniej dostrzegła szansę dalszego rozwoju właśnie w *Atlantic City* (*Harrah's*, *Tropicana*, *Sands*, *Hilton*), inne wkroczyły dość późno na rynek hotelarski tego miasta (*Bally's*). Istniały także plany inwestycji dużej hotelarskiej grupy inwestycyjnej *Mirage Resorts*, które jednak nie doczekały realizacji.

Interesująca jest obecność w mieście aż 3 ekskluzywnych obiektów *Trump Hotels Inc.* o różnej specyfice (jeden np. dysponuje mariną). Szeroko zakrojone przedsięwzięcie koncernu Donalda Trump'a można tłumaczyć bliskością Nowego Yorku, który uznawany jest za jeden z najważniejszych obszarów jego działalności. *Trump Plaza* w początkowym

założeniu miał być fuzją *Trump Hotels* z *Harrah's Entertainment*, z której jednak druga ze stron zrezygnowała.

Tabela 1. Hotele-kasyna w Atlantic City, Reno i Las Vegas
Table 1. Casino-hotels in Atlantic City, Reno and Las Vegas

Hotel-kasyno Casino hotel	Rok powstania Date of opening	Liczba pokoi Number of rooms	Powierzchnia kasyna (w m ²) Casino floor area (in m ²)	Restauracje, bary Restaurants, bars
1	2	3	4	5
Atlantic City				
<i>Caesars Atlantic City</i>	b. d.	1764	11 586	9
<i>Trump Marina</i>	b. d.	728	6 898	11
<i>Resorts Atlantic City</i>	1978	938	9 290	9
<i>Harrah's Atlantic City</i>	1980	1626	10 490	9
<i>Sands</i>	1980	623	7 413	6
<i>Atlantic City Hilton</i>	1981	800	5 574	8
<i>Tropicana</i>	1981	2125	13 749	21
<i>Trump Plaza</i>	1984	904	7 920	13
<i>Showboat</i>	1987	1309	11 889	9
<i>Trump Taj Mahal</i>	1990	1250	14 584	10
<i>Bally's Atlantic City</i>	1997	1200	7 432	b. d.
<i>Borgata</i>	2003	2002	11 612	13
Reno				
<i>Harrah's (Downtown)</i>	1962	946	4 431	8
<i>Peppermill</i>	1970	1070	7 469	12
<i>Eldorado (Downtown)</i>	1981	823	7 803	10
<i>Fitzgeralds (Downtown)</i>	1991	351	2 439	3
<i>Sands Regency (Downtown)</i>	1993	838	2 694	6
<i>Silver Legacy (Downtown)</i>	1995	1712	8 114	6
<i>Atlantis</i>	1996	983	4 830	8
<i>Golden Phoenix (Downtown)</i>	2002	604	464	3
<i>Grand Sierra</i>	2005	2003	10 683	13
<i>Gold Dust West (Downtown)</i>	b. d.	101	1 625	1
<i>Circus Circus (Downtown)</i>	b. d.	1572	6 038	6

Miasta-kasyna w USA

1	2	3	4	5
Las Vegas – Downtown				
<i>California</i>	1975	781	5574	4
<i>El Cortez</i>	1941	308	7432	2
<i>Fitzgeralds</i>	1988	652	3901	5
<i>Four Queens</i>	1964	690	4645	6
<i>Fremont</i>	1956	447	2980	5
<i>Golden Gate</i>	1955	106	846	2
<i>Golden Nugget</i>	1946	1907	3530	6
<i>Horseshoe</i>	1951	360	4645	3
<i>Lady Luck</i>	1968	738	3716	5
<i>LV Club</i>	1961	410	3715	4
<i>Main street Station</i>	1977	423	2545	3
<i>The Plaza</i>	1971	1037	6967	4
Las Vegas – The Strip				
<i>Aladdin</i>	2000	2567	9290	19
<i>Bally's</i>	1973	2814	6224	5
<i>Barbary Coast</i>	1979	200	2787	3
<i>Bellagio</i>	1998	3983	10776	17
<i>Boardwalk</i>	1995	654	3066	6
<i>Caesars Palace</i>	1966	5418	7153	24
<i>Circus Circus</i>	1968	3774	9987	10
<i>Excalibur</i>	1990	3991	9290	8
<i>Flamingo</i>	1946	3565	6781	8
<i>Harrah's</i>	1973	2578	8147	7
<i>Imperial Palace</i>	1979	2635	6967	20
<i>Luxor</i>	1993	4408	11148	9
<i>LV Hilton</i>	1970	2953	9290	12
<i>Mandalay Bay</i>	1999	3309	12541	20
<i>MGM Grand</i>	1993	5005	15932	18
<i>The Mirage</i>	1989	3044	9313	15
<i>Monte Carlo</i>	1996	3002	8361	7
<i>New Frontier</i>	1942	986	9267	6
<i>New York New York</i>	1996	2024	7730	10
<i>Paris Las Vegas</i>	2000	2916	7896	10

1	2	3	4	5
<i>Rio</i>	1990	2551	9937	13
<i>Riviera</i>	1955	2075	9290	6
<i>Sahara</i>	1952	1720	7432	6
<i>San Remo</i>	1990	711	2090	4
<i>Stardust</i>	1958	1500	7432	8
<i>Stratosphere</i>	1996	2444	7989	14
<i>Treasure Island</i>	1993	2885	8825	11
<i>Tropicana</i>	1957	1875	5667	6
<i>The Venetian</i>	1999	4049	11150	16
<i>Westward Ho</i>	1963	800	b. d.	2
<i>Lynn Las Vegas</i>	2005	2700	10219	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez obiekty hotelarskie.

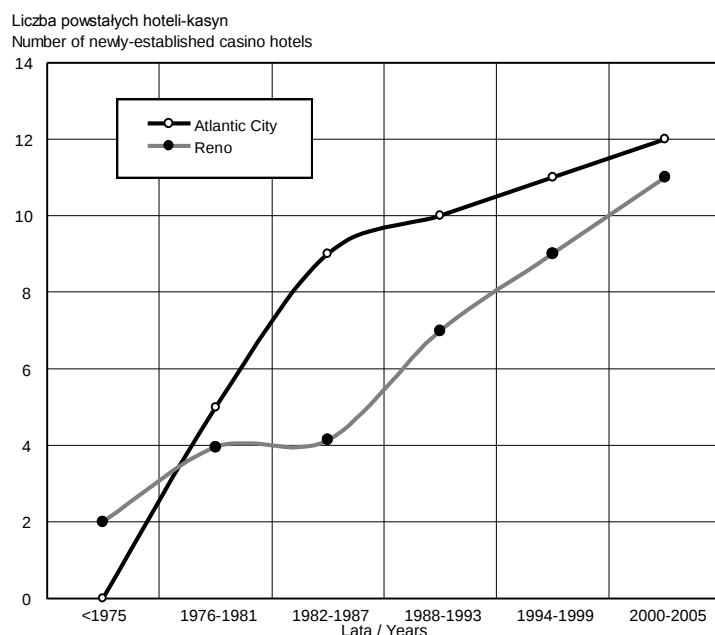
Source: Author's own elaboration based on data provided by particular hotel properties.

Największe tempo wzrostu w hotelarstwie Atlantic City przypada na początki legalnego hazardu w tym mieście. Następnie, od drugiej połowy lat 80., stopniowo wyhamowuje (Rys. 6). Ma to ścisły związek nie tyle z nasyceniem lokalnego rynku turystycznego hazardem (istniały plany na znacznie więcej inwestycji w sferze hoteli-kasyn: ok. 50 obiektów i ponad 35 tys. pokoi), ile ze świadomymi działaniami władz miasta zmierzającymi do niedopuszczenia do zbytniego wzrostu ruchu turystycznego i drogowego, dewastacji środowiska, a w końcu niewydolności istniejącej bazy towarzyszącej ośrodkowi miejskiego liczącego zaledwie 40,5 tys. stałych mieszkańców. Istniejące w przestrzeni miejskiej Atlantic City duże, pojemne obiekty hotelarskie, które przyczyniły się do renesansu turystycznego miasta i napływu obecnie niemal 35 mln turystów rocznie², wymagały już rozbudowy, wielu usprawnień i poprawy m.in. przepustowości dróg i kolei.

Rozwój hotelarstwa kasynowego w Reno natomiast cechował się w swoich początkach znacznie mniejszą dynamiką, która dopiero w latach 90. XX w. zaczęła dorównywać swojemu mniejszemu rywalowi ze wschodniego wybrzeża. Początkową stagnację można tłumaczyć wyprzedzeniem Reno przez Las Vegas (w latach 50. XX w.) liczbą ludności,

² Dla porównania: znacznie większe Las Vegas w 2006 r. odwiedziło ok. 38,6 mln osób.

zrealizowanymi przedsięwzięciami inwestycyjnymi, wielkością ruchu turystycznego itd.

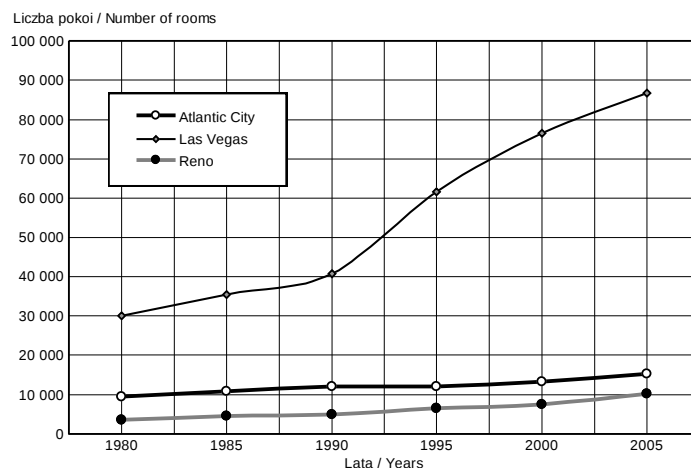
Rys. 6. Krzywe tempa wzrostu rozwoju hotelarstwa kasynowego w Atlantic City i Reno (opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez obiekty hotelarskie)

Fig. 6. Growth rate of the casino-hotel industry in Atlantic City and Reno (author's own elaboration based on data provided by particular hotel properties)

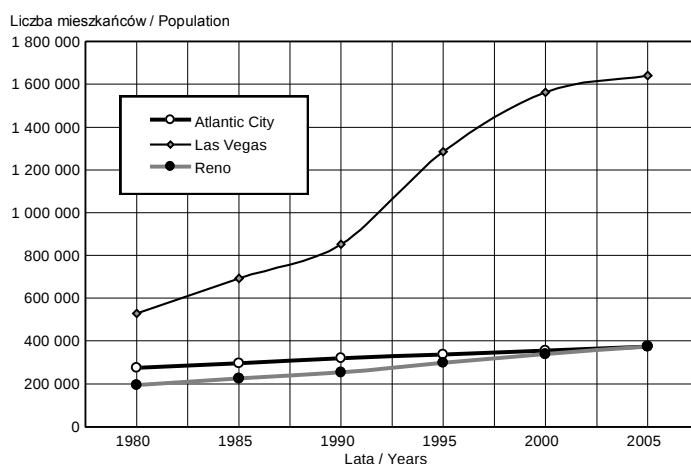
Zbliżenie się tempa wzrostu Reno do Atlantic City powodowane jest bardziej wyhamowaniem dynamiki rozwoju Atlantic City niż szczególnymi zmianami w Reno. Warto przy tym podkreślić, że Reno, które jest 5–6 razy większe od Atlantic City (pod względem liczby ludności i powierzchni), a przy prawie tej samej liczbie hoteli-kasyn posiada tylko 72% jego potencjału recepcyjnego (11 tys. wobec 15,3 tys. pokoi) i przyjmuje rocznie siedem razy mniej turystów (4,8 mln wobec ok. 35 mln).

Atlantic City jest także znacznie lepiej przygotowane i wyposażone do przyjmowania turystów niż Reno: posiada ponad 1,5 razy więcej restauracji hotelowych i dysponuje dwukrotnie większą powierzchnią kasyn w obiektach, które w historii rozwoju obydwu miast powstawały w mniej więcej tym samym czasie (Tab. 1). Tłumaczy to wspomniane już jednostronne ukierunkowanie Reno na hazard i na lokalny rynek turystyczny, czego efektem jest obecna recesja w gospodarce miasta.

Innym interesującym aspektem rozwoju hoteli-kasyn w badanych miastach są ściśle zależności wzrostu liczby ludności tych ośrodków odpowiednio do rozwoju ich potencjału recepcyjnego. Jak pokazują rysunki 7a, b, c zależności te są prawie wprost proporcjonalne. Krzywe wzrostu ludności w aglomeracjach i miejskich centrach aglomeracji mają prawie taki sam przebieg, jak krzywa wzrostu liczby pokoi. Nasuwa się tu bardzo prosta konkluzja o silnym zapotrzebowaniu na siłę roboczą w hotelarstwie przy tak gwałtownym rozwoju i tak znacznym zakresie realizowanych inwestycji (zwiększenie w latach 1990–2000 liczby pokoi w Las Vegas o ponad 35 tys., a w Atlantic City o ponad 2,5 tys.).

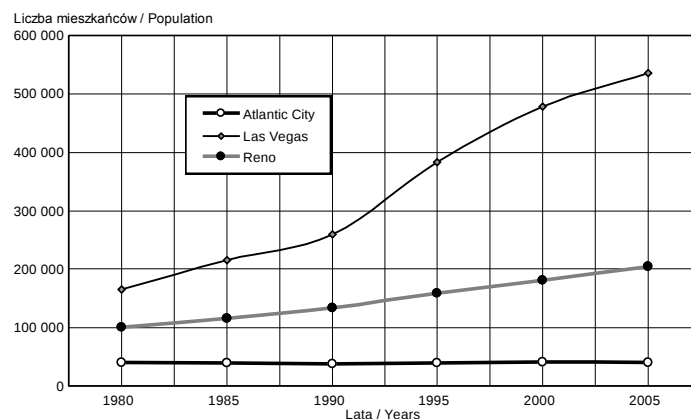

a) tempo wzrostu potencjału hotelarskiego hoteli-kasyn

b) liczba mieszkańców w aglomeracjach miejskich miast-kasyn

Miasta-kasyna w USA

c) tempo przyrostu liczby mieszkańców w miastach-kasynach

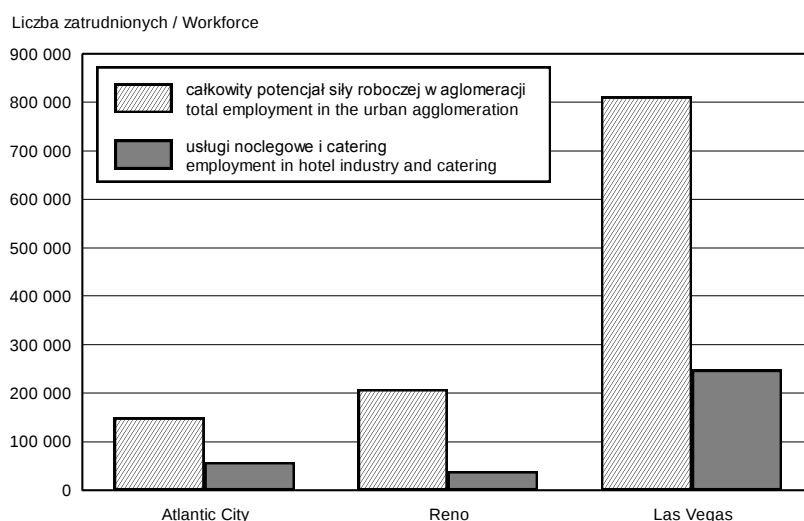
Rys. 7a, b, c. Krzywe zależności pomiędzy wzrostem potencjału recepcyjnego a wzrostem liczby mieszkańców miast-kasyn i ich obszarów metropolitalnych (opracowanie własne na podstawie informacji udostępnionych przez dane obiekty hotelarskie)

Fig. 7a, b, c. Correlation between hotel capacity growth and population growth in casino-towns and their metropolitan areas (author's own elaboration based on data provided by particular hotel properties)

Potwierdzeniem tej teorii jest udział zatrudnionych w hotelarstwie w całkowitym potencjale siły roboczej danej aglomeracji miejskiej. Wyjaśnienia wymaga tu jednak pojęcie aglomeracji (czy obszaru metropolitalnego), często stosowane w Ameryce Północnej, a trudniejsze do analogicznego odniesienia w Europie czy w Polsce, gdzie aglomeracja kojarzy się z dużymi, rozbudowanymi i silnie zaludnionymi ośrodkami miejskimi. W USA pojęcie to często pojawia się już w przypadku turystycznie, ekonomicznie lub administracyjnie nadrzędnego ośrodka w regionie, jeśli tylko ma on tendencje do skupiania wokół siebie mniejszych miejscowości.

W 2005 r. Las Vegas liczyło 538 635 mieszkańców, a jego aglomeracja łącznie 1 641 529 osób; Reno odpowiednio: 204 478 i 339 486, Atlantic City zaś: 40 385 i 354 878 osób. Tak duża dysproporcja liczby mieszkańców aglomeracji i centralnego ośrodka miejskiego w przypadku Atlantic City ma ścisły związek z faktem, że stan New Jersey jest jednym z najgęściej zaludnionych stanów USA, a co za tym idzie silnie rozwiniętą siecią osadniczą, a także z bliskim sąsiedztwem rozległej aglomeracji Filadelfii na północnym-zachodzie. Ciekawostką jest także, iż łączna liczba zatrudnionych w hotelarstwie w tym mieście (ok. 60 tys.) stanowi prawie 150% liczby stałych mieszkańców.

To, jak zależne są wszystkie trzy miasta-kasyna od ekonomiki hotelarstwa, obrazują rysunki 8 i 9a, b, c. Wyraźnie widoczny jest bardzo znaczący odsetek pracujących w usługach noclegowych i gastronomii na tle innych reprezentowanych w mieście branż. Wiodącą rolę w tym rozbiu na zatrudnionych w branżach odgrywają hotele-kasyna.

Rys. 8. Udział zatrudnionych w hotelarstwie w całkowitej liczbie pracujących w aglomeracjach miast-kasyn (opracowanie własne na podstawie www.city-data.com)

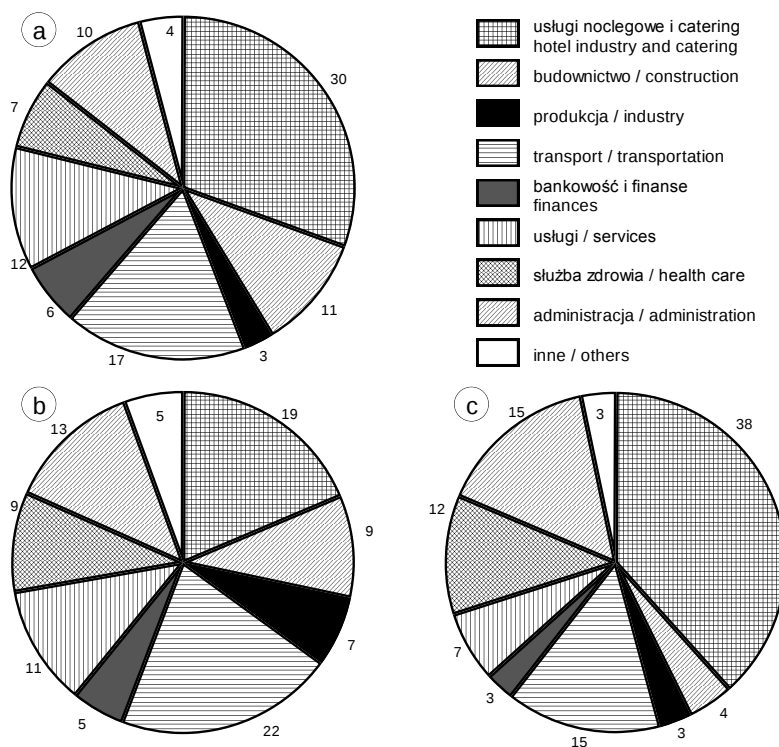
Fig. 8. Employment in hospitality industry in relation to total employment in urban agglomerations of casino-towns (author based on www.city-data.com)

Obecny potencjał recepcyjny hoteli-kasyn w Las Vegas, w miejscu jego największej koncentracji, czyli *Las Vegas Strip*, został przedstawiony w poprzednim artykule autora (Dudek 2005). W niniejszym opracowaniu rysunek 10 porównuje pojemność hoteli-kasyn na obszarach koncentracji hotelarskiej w Reno i w Atlantic City.

Po raz kolejny potwierdza się koncentracja linearna w Atlantic City i punktowa w Reno. Optycznie widać też wyraźnie większą koncentrację hoteli-kasyn w Reno. Jeśli jednak zastosowany zostanie wskaźnik Baretje-Deferta³, to w przypadku Las Vegas (tylko obszar miasta) uzyskuje on wartość **16,09**, Reno – **18,59**, a Atlantic City aż **27,24**.

³ $Wd = (N \times 100)/W$, gdzie: N – liczba miejsc noclegowych (tutaj pokoi, gdyż amerykańskie statystyki nie uwzględniają liczby miejsc noclegowych), W – liczba stałych mieszkańców.

Miasta-kasyna w USA

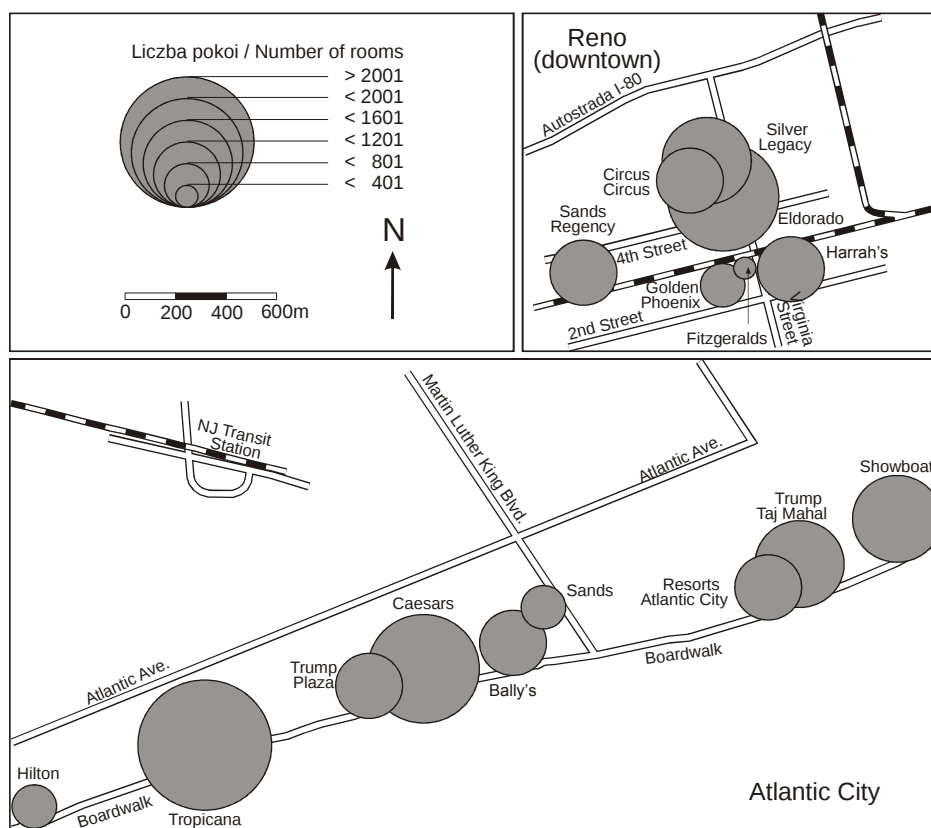
Rys. 9. Zatrudnieni w hotelarstwie w miastach-kasynach a) Las Vegas, b) Reno, c) Atlantic City na tle innych branż (opracowanie własne na podstawie www.city-data.com)

Fig. 9. Employment in hospitality industry in casino-towns a) Las Vegas, b) Reno, c) Atlantic City in comparison with other sectors (author's own elaboration based on www.city-data.com)

Las Vegas cechuje się najniższym wskaźnikiem z uwagi na swoje różnorodne funkcje wielkomiejskie, a także duże zapotrzebowanie na personel zapewniający sprawne funkcjonowanie wielkich obiektów hotelarskich (pracownicy hoteli, catering, transport, administracja itp.).

Wysoka wartość wskaźnika w Atlantic City wskazuje na bardzo silny wpływ hoteli-kasyn na kształtowanie przestrzeni miejskiej i ekonomii małego miasta (nawet w porównaniu z bardziej skupionym obszarem hotelarstwem w Reno). Tam też, mimo iż hotele-kasyna swoją wielkością nie ustępują tym w Las Vegas i Reno, usytuowane są one często w pewnym sąsiedztwie od siebie. Daje to w efekcie nieco „luźniejszy” obraz wizualny miasta (bardziej kojarzący się z Miami lub Daytona Beach na Florydzie), który w dużej mierze różni się od dominującej w Las Vegas

i Reno tendencji do gęstej zabudowy małego obszaru obiektami hotelarskimi.

Rys. 10. Porównanie potencjału recepcyjnego hoteli-kasyn w Atlantic City i Reno w 2006 r. (opracowanie własne)

Fig. 10. Comparison of casino hotels capacity in Atlantic City and Reno in 2006 (author's own elaboration)

Podsumowanie i prognozy

Po bardzo gwałtownym rozwoju w latach 90. XX w. dynamika wzrostu inwestycji hotelarskich w Las Vegas nieco wyhamowała w latach 2000–2005 (patrz: Dudek 2005). Mimo to Las Vegas stale notuje wzrost liczby turystów (2004 r. – 37,38 mln, 2005 r. – 38,52 mln) i przychodów z turystyki (2004 r. – 33,72 mld USD, 2005 r. – 36,73 mld USD) (na

podstawie www.unlv.edu). Co więcej, w 2005 r. pojawiły się pierwsze symptomy ożywienia w przemyśle hotelarskim: powstało wybudowane za 2,7 mld USD hotel-kasyno *Wynn Las Vegas* o 2700 pokojach, a że rozwój hotelarstwa w Las Vegas od samych początków był w znaczącej mierze napędzany konkurencją, w odpowiedzi na nowo otwarty obiekt pojawiły się plany kolejnych zamierzeń inwestycyjnych.

Już w 2005 r. rozpoczęto rozbudowę pięciogwiazdkowego hotelu-kasyna *The Venetian* o 3036 pokojach. Ten i tak już bardzo duży obiekt zostanie prawdopodobnie do połowy 2007 r. powiększony do ok. 7100 pokoi, co uczyni go największym na świecie kompleksem hotelowym. *MGM Mirage* zaanonsowało realizację za 5 mld USD „Project City Center” (4000 pokoi, 1650 jednostek mieszkalnych typu *time-share*). W 2006 r. Boyd Gaming Corp. zapowiedziała budowę obiektu o 5300 pokojach, za 4 mld USD i na działce terenu o powierzchni 25 ha. Ponadto wielu inwestorów zapowiedziało rozbudowę w Las Vegas sektora *time-share* o 10–15 tys. jednostek mieszkalnych do 2010 r.

Trudno przewidzieć, ile z tych projektów faktycznie doczeka realizacji, lecz wśród inwestorów wyraźna jest chęć dalszego rozwoju hotelarstwa w Las Vegas, które w XXI w. wkroczyło z pewną stagnacją, i dopatrywano się nawet pewnego przesytu rynku turystycznego miasta (także w powiązaniu z kryzysem po wydarzeniach 11 września 2001 r.).

Zupełnie odmienny obraz przedstawia z kolei Reno: przedstawione problemy i brak elastyczności marketingowej spowodowały spadek liczby odwiedzających miasto z 6 mln (2003 r.) do 4,8 mln (2005 r.), a w ścisłym związku z tym także straty dla ekonomiki miasta. Pewną przyczyną jest z pewnością wysoka konkurencyjność światowej sławy Las Vegas, położonego w tym samym regionie i posiadającego atrakcje z wielkim rozmachem, z którymi Reno nie może się mierzyć. Miasto noszące przydomek „Największe małe miasto świata” zostało skonfrontowane z kryzysem turystycznym – władze miasta i operatorzy kasyn starają się wyrównać braki i zdywersyfikować ofertę tak, aby w pierwszej kolejności chociaż powrócić do dawnego przepływu turystów i środków pieniężnych. Dalsza przyszłość turystyczna i hotelarska miasta pozostaje dużą niewiadomą.

Atlantic City, w czasie o połowę krótszym od hotelarsko-kasynowego „stażu” Las Vegas, stał się gigantem, poważnie zagrażającym mu liczbą odwiedzających i wielkością uzyskiwanych przychodów. Różnica pomiędzy tymi dwoma miastami w każdym właściwie aspekcie jest bardzo znaczna, a mimo to osiągają one porównywalne wyniki w turystyce. Atlantic City nie ma tak dalekiego zasięgu oddziaływania jak Las Vegas;

goście hoteli-kasyn to głównie turyści jednodniowi z pobliskiego megalopolis (konurbacji Nowego Jorku, Baltimore i Filadelfii), korzystający z popularnej rozrywki, jaką jest hazard. Rzadziej są to natomiast turyści weekendowi czy zagraniczni, których skutecznie przyciąga i obsługuje Las Vegas. Obydwa miasta notują stały wzrost zysków, lecz choćby z racji samych ograniczeń terytorialnych (brzeg oceanu, położenie na wyspie) Atlantic City może już wkrótce zostać w tyle za Las Vegas, stale realizującym nowe przedsięwzięcia. Alternatywą dla turystów preferujących hazard staje się pobliski stan Connecticut, który notuje od niedawna znaczny rozwój kasyn gry, odciągając pewną część turystów (głównie mieszkańców Nowego Jorku i jego aglomeracji) od Atlantic City.

Literatura

Dudek M., 2005, *Las Vegas – w sto lat od pustyni do imperium hotelarskiego*, Turystyka i Hotelarstwo, 7.

Strony internetowe

www.achotelrooms.com
www.atlantic-city-online.com
www.atlanticcitysbest.com
www.atlantiscasino.com
www.ballyscasinoatlanticcity.com
www.caesarshotelatatlanticcity.com
www.chequers.com
www.circusreno.com
www.cityatlantic.com
www.cityatlantic.com
www.cityofatlanticcity.org
www.creativeforce.com
www.drakkar91.com
www.eldoradoreno.com
www.fitzgeraldsreno.com
www.grandsierraresort.com
www.harrahs.com
www.hiltonac.com
www.hotelnewsresource.com
www.jerseyboardwalk.com
www.njleg.state.nj.us

www.peppermillreno.com
www.renolocals.com
www.resortsac.com
www.rgj.com
www.sandsac.com
www.sandsregency.com
www.showboatac.casinocity.com
www.silverlegacyreno.com
www.statescasinos.com
www.theborgata.com
www.tripadvisor.de
www.tropicana.net
www.trumpmarina.com
www.trumpplaza.com
www.trumptaj.com
www.unlv.edu

The casino-cities in the USA

Summary

The casino hotel topic is still quite unknown within the polish hospitality and even hardly popular in Europe. However more and more Europe based hotel systems (e.g. Accor) seek to find the opportunity in attracting more guests and clients by enriching the own offer through the installment of a casino. In such casino-hotel-complexes the casino itself mostly has a complementary function and therefore the object cannot truly be called a casino hotel. The definition of a casino hotel seems to apply almost exclusively to the USA where gambling plays a far reaching role within what is understood as tourist attraction having a strong influence on creating casino-hotel-complexes with a casino leading a primary function and the hotel existing merely next to it.

After presenting the urban and tourist evolution of Las Vegas as a renowned example of a high-scale hospitality development (Dudek 2005) it seemed to be interesting to outline and evaluate it to the other world famous American "casino cities". The term "casino hotel" has been specifically defined in 7/2005. In the following article the expression "casino city" is much more appropriate though more loose according to the more precise hospitality definitions and terminology for it is the author's own creation.

Two of the American casino cities – Las Vegas and Reno – are practically neighbours. Their distance from each other exceeds over 700 km (450 miles) both cities are signified with similar, parallel development though. The latter was determined by the location within the same state, Nevada which over its area of 286.3 thousands sq. km (110.5 thousands sq mi) has a hardly changeless geographical environment.

Las Vegas started as a Mormon mission on a trade route from Salt Lake City to Los Angeles, by the oasis in the Mojave Desert, created by artesian wells. Water shortage in that region would later be decisive for foundation of any kind of urban center. Other factors that triggered major development within hospitality and urbanization, as a whole, were legalized gambling with the localization on an important route from the Eastern states to California, construction of the Hoover Dam, functioning as a single major city within a radius of at least 500 miles, constant and dynamic growth of the city's hospitality potential thanks to increasing popularity in leisure and show business, as well as the tourism market, transit traffic and workforce migration (see Dudek 2005).

Reno depended on mostly the same circumstances. In 1840s gold ramblers used the shores of the Truckee River to pause and complete their water supplies on the way to California. By 1859 with the discovery of silver lodes in Nevada reverse migration from California occurred and settlement began where the presence of water allowed the supply of mines. Furthermore the founded town of Reno received a railway (*Central Pacific*) connection in 1868, almost 40 years earlier than Las Vegas. Railway connection of the East to the West gave birth and speeded up growth and development to new towns in Nevada. What also triggered Reno's development was a liberal divorce law. By the 1930s the Great Depression slowed down the economics of either Reno and Las Vegas. In that time Reno was still at least twice as big as Las Vegas. After gambling was legalized in Nevada in 1931 rapid growth and prosperity began also when leisure tourism in summer and ski tourism in winter became specially emphasized. The development of the two cities in Nevada shows almost the same directions and lots of parallels: the very first casinos concentrated along the main street, vertical to the railway line. With time their got improved and enlarged becoming casino hotels. As space for new objects got tight and narrow new and bigger ones started to be built on the outskirts or beyond city limits. This development never reached in Reno the scale it reached in Las Vegas. In the first it is hardly noticeable that new hospitality investments ever left the downtown area (except for 2 casinos next to the *Reno – Tahoe Intl. Airport* and 2 in Sparks in the city's metropolitan area), in the latter it moved the whole center of hospitality concentration, the city's center of gravity to the south, towards the *McCarran Intl. Airport* (see Dudek 2005) creating a new touristic, economic, urban city core. In Reno the 2 existing casino hotels in the airport vicinity managed however to create of what is called *Reno Entertainment and Shopping District* together with the *Reno Convention Center*.

Reno has hardly experience the tendency to build mega-resorts (avg. room no. Per casino is 1272; in LV – 2198), nor the creation of special themes (interior and exterior decoration). Although new investments outside Downtown Reno influenced (like in LV) the development of other parts of the city the marketing policy has there always been located within the very local tourism which dampened the city economics in opposite to the international range of Las Vegas tourism. The results have been a regression of the city's income and tourist flow during the past 5 years. The Reno City Council is now trying at least to restore the tourism status prior the current crisis by launching several amendments of the city's appearance. Its future remains insecure.

Atlantic City is a complete distinct example of hospitality development opposite to the two other cities. Although founded in the late 18th century it remained a group of farms until the 1850s when some significant changes took place. The town was discovered as a possible health resort due to its climatic properties on the Atlantic shore. Rapid development began as Atlantic City was connected by rail to the Philadelphia metro area which caused the town to be the destination for a massive tourist immigration (also from the more distant New York City). By 1900 the city still sparsely populated already had important public improvements (like a bank, electric street lights, trolley-busses) and was world famous as a seaside resort. At that time hotels developed which happened to occupy a whole urban block and their concentration became linear, according to the coast line. After WW II the city's popularity sank possibly due to a general public access to flight transportation, great migrations to the developing western states and changes in tourist preferences towards more refined forms of entertainment offered e.g. in Las Vegas and Reno. Atlantic City deteriorated till the 1970 where the city administration attempted a tourism revival by legalizing gambling. This led almost instantly to development of big casino hotels, very similar in all kind to those in LV and Reno and also represented by the same brand groups. AC quickly caught up even with LV reaching the mark of 35 million tourists a year. Plans for much bigger hotel investments existed which would make it comparable to LV but their accomplishment has been restricted due to lacking city space and transport way capacities as well as fear of devastation of this small city. Currently AC has a strong position within tourism though it concentrates mainly on local reception of gamblers from Philadelphia, NYC and vicinity.

The included charts and curves allow a brief comparison of the three casino cities. They reflect that Reno represents a punctual casino concentration, AC a linear one while LV unites these two models within one tourism reach. All charts show strong similarities within relations between the cities' population growth and migration of hospitality work force as well as their strong economic dependence and reliability on the hospitality industry. Though Las Vegas is far bigger than the two other cities altogether, Atlantic City represents the most dynamic growth ratio in almost all sectors because of its relatively small size.

LV noted a deceleration of the development dynamics at the beginning of the 21st century. This state of stagnation now seems to be over as new big-scale-projects are being implemented. Due to the most recent changes in the hospitality industry the conclusion is near that:

1. Atlantic City, though highly developed, is experiencing a stagnation introduced by the city's politics.
2. Las Vegas once again is gaining the leader's position in hospitality development. The multitude of large-scale investments, attractions and competition literally gives birth to another ones.
3. Reno as a result of shortsighted marketing policies is far behind recovering from a very current crisis and trying to regain the former status in tourism before considering further development.

Translated by Marcin Dudek